

การประเมินบทบาทของเทคโนโลยี การสื่อสารในการเรียนการสอน: มุมมองจากปรัชญาการศึกษา

ชัชชัย คุ่มทวีพร

ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

บทคัดย่อ

จากการศึกษาเป้าหมายการศึกษาที่พบ 4 แบบคือ แนวคิดแบบจินตนิยม แนวการถ่ายทอดวัฒนธรรม แนวเน้นการสร้างความสำเร็จ และแนวเน้นพัฒนาการ พบว่า เป้าหมายทางการศึกษาตามแนวการเน้นพัฒนาการเพื่อให้บรรลุวุฒิภาวะที่สูงขึ้นของผู้เรียนทั้งด้านการรับรู้และจริยธรรม เป็นแนวคิดที่มีเหตุผลน่ายอมรับ และสอดคล้องกับฐานคติที่นักการศึกษาส่วนใหญ่ยอมรับคือ เป้าหมายการศึกษาควรเป็นแบบเพื่อการศึกษา (เป้าหมายภายใน) มากกว่าเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อเป้าหมายอื่น เช่น ความมั่นคงของสังคม หรือความสำเร็จด้านอาชีพ

บทความนี้ประเมินแนวคิดของนักเทคโนโลยีทางการศึกษา 4 ท่าน คือ *Hubert Dreyfus, Charles Ess, Andrew Feenberg* และ *Mike Sandbothe* เกี่ยวกับบทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารในการเรียนการสอนเมื่อเทียบกับเป้าหมายทางการศึกษาของแนวเน้นพัฒนาการ สรุปได้ว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในลักษณะพัฒนาการที่ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นภายในตัวเอง อันเป็นการก้าวข้ามหรือการขจัดข้อบกพร่องที่ดำรงอยู่ในแต่ละขั้นตอน เพื่อไปสู่ขั้นตอนใหม่ที่มีความเพียงพอทางญาณวิทยามากขึ้น เทคโนโลยีสารสนเทศหรือการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์สามารถสนับสนุนเป้าหมายนี้ โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ (หรือการสนทนา) ด้วยภาษาเขียน (แทนการสนทนาโดยตรงแบบโสเครตีส) แต่ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้กระตุ้น ผู้สนับสนุน และผู้วิจารณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นข้อบกพร่องในองค์ความรู้ (หรือความเชื่อ) ที่ได้สร้างขึ้น เพื่อก้าวข้ามไปสู่ขั้นตอนใหม่ที่มีความสมบูรณ์มากกว่า

ปรัชญาการศึกษา

วรยุทธ ศรีวรกุล

คณะปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

บทคัดย่อ

การศึกษาของไทยคัดลอกหรือถอดแบบมาจากตะวันตก โดยปราศจากการเข้าใจรากเหง้าของอารยธรรมตะวันตก ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือแวดวงการศึกษาในบ้านเราหลงไปตามกระแสโดยปราศจากการใช้วิจารณ์ญาณในการตรวจสอบไตร่ตรอง นักการศึกษาบ้านเราไม่รู้จักหรือลืมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในกาลามสูตร ดังนั้นจึงรับแนวความคิดของนักปรัชญาตะวันตกบางคน เช่น จอห์น ดิวอี้ โดยไม่รู้ที่มาที่ไปและปราศจากการพิจารณาว่าเหมาะสมแก่กาลเทศะหรือไม่ ในงานวิจัยนี้ ผู้เขียนพยายามชี้ประเด็นให้เห็นว่าความคิดเห็นของดิวอี้ด้านศึกษานั้นไม่ได้ถูกต้องหมดทุกอย่าง แนวความคิดของดิวอี้ในทางด้านการศึกษานั้นมีทั้งจุดอ่อนจุดแข็งเช่นเดียวกับแนวความคิดของนักปรัชญาคนอื่น ๆ ถ้าหากเราปรารถนาที่จะเห็นหรือได้มาซึ่งการศึกษาแบบบูรณาการอย่างแท้จริงแล้ว ย่อมไม่อาจมองข้ามแนวความคิดของปราชญ์คนอื่น ๆ ได้ การที่ดิวอี้บอกว่าการศึกษาคือชีวิต เป็นการให้นิยามที่ถูกต้องเพียงส่วนเดียวเพราะชีวิตของคนเราไม่ได้มีเพียงแต่มิติปัจจุบันเท่านั้น แต่ยังมีมิติของอดีตและอนาคตอีกด้วย ดังนั้นการศึกษาที่เป็นแบบบูรณาการอย่างแท้จริงจึงต้องครอบคลุมมิติของอดีตและอนาคตด้วย ในมิติของอดีตการศึกษาหมายถึงการมองย้อนกลับเพื่อเข้าใจชีวิต ส่วนในมิติของอนาคตนั้นการศึกษาเป็นการเตรียมตัวเพื่อการใช้ชีวิต

บทนำ

เมื่อได้ยินคำว่า "ปรัชญาการศึกษา" โดยทั่ว ๆ ไปแล้วมักจะเข้าใจกันว่า เป็นปรัชญาประยุกต์แขนงหนึ่งเช่นเดียวกับคำว่า "ปรัชญาประวัติศาสตร์" "ปรัชญา

ปรัชญาสังคมและการเมืองของพุทธทาสภิกขุ

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

บทความนี้พยายามนำเสนอแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ ในฐานะนักคิด ผู้นำเสนอปรัชญาสังคมและการเมืองในรูปแบบแนวคิดธัมมิกสังคมนิยม เมื่อวิเคราะห์แล้วจะพบว่าแนวคิดดังกล่าวก็คือการนำระบบสังคมนิยมเชิงพุทธและระบอบธรรมราชามาประยุกต์ใช้สำหรับสังคมปัจจุบัน โดยท่านพุทธทาสใช้ปฏิบัติการทางวาทกรรมตามแนวคิดภาษาคน - ภาษาธรรมในการนำเสนอความคิด อุดมการณ์ที่เป็นฐานคิดของธัมมิกสังคมนิยมได้แก่ อนุรักษ์นิยมแบบถอนรากถอนโคน (*Radical Conservatism*) ข้อเสนอของท่านพุทธทาสเป็นการทวนกระแสแนวคิดประชาธิปไตยและการสร้างความทันสมัยของคนชั้นกลางในสังคมไทย

ดังนั้นถ้าจะปรับอุดมการณ์ให้ตั้งอยู่บนฐานประชาธิปไตยโดยยังคง ปณิธานของท่านพุทธทาสในการแก้ปัญหาคความทุกข์ทางสังคม ปัญญาชนผู้สร้าง อุดมการณ์จะต้องศึกษาความคิดท่านพุทธทาสและตีความใหม่ให้สอดคล้องต่อการ พัฒนาประชาธิปไตย คือ การประเมินศักยภาพในการปกครองของประชาชนใหม่ การสร้างระบบตรวจสอบในระบอบประชาธิปไตย การกระจายอำนาจให้มีฐานอยู่ที่ชุมชน การใช้ระบบตลาดเพื่อการจัดสรรทรัพยากร การเสริมวิถีวิเคราะห์เชิงโครงสร้างและยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวแบบขบวนการสังคมนิยม

บทลงโทษทางศาสนากับการพัฒนามนุษย์: ศึกษากรณีพุทธศาสนา

สุภัทรา วงสกุล

ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

พุทธศาสนาเชื่อว่า มนุษย์เป็นสัตว์ลธรรมจึงจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน แม้นิยามเมื่อจบชีวิตลงแล้วก็ตาม โดยถือว่ามีมติของการลงโทษในชีวิตหลังความตาย แม้มิปรากฏว่ามีผู้กำหนดบทลงโทษหรือตัดสินลงโทษอย่างชัดเจนดังเช่นในศาสนาแบบเทวนิยม หากแต่มีโน้ตทัศน์ดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานแนวคิดเรื่องกฎแห่งกรรม ซึ่งสามารถจัดสรรบทลงโทษต่อผู้กระทำผิดอย่างเที่ยงธรรม ในมติของบทลงโทษแบบข้ามภพชาติที่กำหนดว่า ชีวิตหลังความตายของแต่ละบุคคลจะเป็นเช่นใดหรืออยู่ในสถานะใด และกฎแห่งกรรมในมติบทลงโทษที่ส่งผลแบบทันตาเห็นในปัจจุบันชาติภพ

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า การเข้าใจมโนทัศน์เรื่องการลงโทษในทัศนะของพระพุทธศาสนาน่าจะชัดเจนขึ้นเมื่อพิจารณาหรือเชื่อมโยงเข้ากับการบรรลุธรรมทางศาสนา กล่าวคือ สำหรับกฎแห่งกรรมแบบข้ามภพชาติ ยิ่งมนุษย์กระทำบาปหนักมากเท่าใด ก็ยิ่งส่งผลต่อการบรรลุธรรมมากขึ้นเท่านั้น และสำหรับกฎแห่งกรรมแบบให้ผลทันตาเห็น ยิ่งมนุษย์มีการยึดมั่นในอึดตามากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้การพัฒนาตนเองในการบรรลุธรรมแม้ในทุกขณะจิตเกิดขึ้นได้ยากยิ่งขึ้นเท่านั้น

คำนำ

บทความนี้วิเคราะห์การลงโทษทางศาสนาที่สัมพันธ์กับการพัฒนามนุษย์ โดยศึกษากรณีพุทธศาสนา เนื้อหาประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ ส่วนแรก